
Legekunsten drukner i legevitenskapen

LEGALIVET

TORI FLAATTEN HALVORSEN

tori.f.halvorsen@gmail.com

Tori Flaatten Halvorsen er spesialist i allmennmedisin, foreleser, pårørendeveileder, frilansjournalist, forteller og fotograf.

Kunsten å bruke legevitenskapen til beste for den enkelte pasient utfordres i en hverdag med økt tempo, styring og teknologi. Kanskje kunstnerne kan lære oss noe vesentlig?

Ole Hamre spiller på
«folkofonen». Foto: Tori
Flaatten Halvorsen

I sommer deltok jeg på et kurs på Jakob Sande-senter for forteljekunst. Sammen med lokale og tilreisende i alle aldre og med ulike språk, hverdager og bakgrunner opplevde vi kunstens sterke kraft. Arrangørene, innlederne og kursdeltagerne delte måltider, ord, musikk, landskap, stillhet, blick og bevegelser. Akademikere, kunstnere og de midt imellom rørte hverandre. Med utsikten til broen over Dalefjorden bygget vi bro mellom oss mennesker – og mellom kunsten og vitenskapen.

«I 20 år var jeg engasjert og full av pågangsmot, men så ble jeg sur og fikk motstand mot å lære noe nytt»

For et år siden pauset jeg mitt 27 år lange legeliv. I 20 år var jeg engasjert og full av pågangsmot, men så ble jeg sur og fikk motstand mot å lære noe nytt. Stadig nye systemer, skjemaer, skåringsverktøy, attester og uttalelser til Nav og

andre instanser slukte dagene på fastlegekontoret. Den livsnødvendige kreativiteten i møte med hver enkelt pasient forsvant.

Folkofonen

Dette tenkte jeg på da jeg hørte musiker Ole Hamre snakke om kreativitet. Han sa at den kreative prosessen skapes i rommet fra kaos til system. Når systemet først er satt, er skaperrommet forsvunnet. Du må selv finne ut hvor mye kaos du kan tåle og jobbe derifra.

Det skal mye til at man klarer å lage det mest geniale bare ved å lete inne i sitt eget hode. Du må samle det du finner der ute og lage ditt eget uttrykk av det, var hovedessensen i innlegget hans. Han har selv konstruert sitt eget tangentinstrument – Folkofonen – som han «stemmer» med unike skalaer. På scenen spiller han på tangentene mens vi ser og hører videoopptak av stemmer, sangtoner, lyder eller sekvenser fra mennesker i dagligdagse bevegelser. Slik skaper kunstneren halsbrekkende musikalsk humor. Samtidig gjør han et dypdykk inn i kompleksiteten i hverdagen i møte med mennesker – og pasienter. Forteller han ikke også at alle må få bruke seg selv for å kunne leve et godt (yrkes)liv og at flere står i fare for å slukne i velmenende systemer – slik jeg gjorde?

Kunsten å lytte

Kunstnerne Jeaninne Masika Harrysson og Shwan Wahed snakket om kunsten å lytte. Med noen enkle musikalske strofer underbygget Shwan stemningen i diktene til Jeaninne. Med blikk og ørsmå bevegelser kommuniserte de med tilhørerne.

– Pausene er avgjørende for at lytteren skal få tilgang til følelser og opplevelser fra eget liv. I tillegg må man bruke seg selv, sine opplevelser og erfaringer for å kunne skape nye historier, oppsummerte Jeaninne.

Nettopp. Fortellinger trenger pauser. Noen sekunder for å ta sats for å fortelle det aller vanskeligste. For pasienten og for legen. De to *må* forstå hverandre. Med flere mikropauser, samtaler uten skjermforstyrrelser og mer kollegial støtte på tvers av behandlingsnivåer, kan man komme lenger. Får man i tillegg et rom for å forstå og bearbeide egne reaksjoner på alle skjebnene man møter, kan legen skape en kreativ og trygg plattform. Uten dette kan utbrenthet bli det neste.

«Fortellinger trenger pauser. Noen sekunder for å ta sats for å fortelle det aller vanskeligste. For pasienten og for legen. De to må forstå hverandre»

Professor i arkeologi Hein Bjartmann Bjerck snakket om to mennesker som har stått ham nær: faren som nå er død, men der tingene hans fortsatt fyller barndomshjemmet, og onkelen som lever, men der alle eiendelene og huset hans har brent ned til grunnen. Arkeologen la vekt på de små ting som bærer med seg historier, slik som farens stadig kortere blyant som ble spisset med lommekniven som alltid lå i den gamles bukselomme. Assosiasjoner til min egen fars blyantspisseprosedyre dukket opp. Far som døde for flere tiår siden.

Som lege kviet jeg meg ofte for å åpne opp for de lange livshistoriene – både fordi jeg fikk beskjed av daværende leder på fastlegekontoret om å øke tempoet, men også fordi jeg ikke visste hvor jeg skulle begynne. Kan vi leger lære å lytte til de små tingene som kan si mer om livet til pasienten enn detaljerte og kronologiske sykdomshistorier som gjentas i skjemaene? Jeg tror det.

Stadig nye landskap

Omstendighetene i Afghanistan gjorde at kunstnerekteparet Khaleda Froagh og Waheed Warasta måtte flykte. Da Khaled leste egne dikt, forstod jeg ikke et eneste ord. Likevel kjente jeg på en uro, et stille skrik og et inderlig ønske om å kunne få reise hjem. Da ektemannen spilte på sitt nye harmonium, som var nesten like god som instrumentet han hadde hatt hjemme, skjønte jeg hvor viktige noen eiendeler er for livene våre.

Musikken ga ingen umiddelbar gjenklang i meg, men så oppstod et musikalsk rom med savn og samhörighet. Jeg ble ikke utmattet slik jeg ofte blir av Dagsrevyens innslag fra hjemlandet deres. Dette traff dypere. Tryggheten i møte med det ukjente ble større. Tenk om jeg kunne ha fått slike erfaringer under medisinstudiet, et studie som skulle gjøre meg skikket til å møte mennesker i alle situasjoner. Jeg tror jeg ville ha blitt mer åpen og mer mestrende.

*«Tenk om jeg kunne ha fått slike erfaringer under medisinstudiet.
Jeg tror jeg ville ha blitt mer åpen og mer mestrende»*

Kurskatalogen for legene avslører en tro på at det bare er leger (og av og til andre helsearbeidere) som kan lære andre leger noe. Det betviler jeg. Hva med å ta på alvor følgende påstand fra professor emeritus i lingvistikk Gunnstein Akselberg: «Forteljekunst er ein uunnverleg menneskeleg aktivitet som er viktig for alle menneske – om lag like viktig som å pusta»? Så hvorfor ikke la legestudenter, leger og helsebyråkrater sammen delta på kurs slik som lærerstudenter sist høst gjennomførte på Jakob Sande-senter for forteljekunst?

Styrker vi ikke muligheten for at leger igjen kan få utøve god legekunst, frykter jeg at legevitenskapen mister noe av sin helbredende og lindrende kraft.

Publisert: 15. januar 2024. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.23.0762
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 28. mars 2026.